

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО
CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY; PENAL ENFORCEMENT LAW

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2023-36-22>

УДК 343.1

В.В. БЛІЗНЮК

Аспірант юридичного факультету

E-mail: vlad.bliznuk95@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2484-7364>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

м. Харків, 61022, майдан Свободи, 4

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ: В даній статті автор розглядає доцільність використання Штучного інтелекту в кримінальному провадженні, оцінює вплив використання цієї технології та описує можливі проблеми які можуть виникнути при такому застосуванні та пропонує шляхи їх вирішення.

З ростом використання цифрових технологій у сучасному світі, штучний інтелект (ШІ) стає все більш актуальним для рішення різних соціальних та наукових проблем, включаючи і правоохоронну сферу. У статті розглядається тема можливості використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні та його потенційний вплив на підвищення ефективності правоохоронних дій та боротьби зі злочинністю.

Починаючи з огляду сучасних досягнень у галузі штучного інтелекту, стаття аналізує можливості застосування машинного навчання, глибокого навчання та аналізу великих обсягів даних для автоматизації деяких етапів кримінального розслідування. Також, розглядається можливість використання штучного інтелекту для виявлення злочинів, прогнозування злочинів та аналізу поведінки злочинців.

У статті розглядаються етичні та правові аспекти використання штучного інтелекту в кримінальному провадженні, такі як приватність даних, захист від несправедливості та вплив на права людини. Також звертається увага на важливість розробки алгоритмів, які будуть чесними та нейтральними, аби уникнути спотворення результатів аналізу.

Як висновок, стаття висвітлює потенційні переваги та виклики використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні та дає рекомендації стосовно оптимального впровадження таких технологій в правоохоронних органах та судах для забезпечення ефективності, справедливості та дотримання прав людини.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *штучний інтелект, кримінальне провадження, правоохоронні органи, суд, сталлий розвиток, права людини, етика.*

Як цитувати: Блізнюк В.В. Можливості використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Право».* 2023. Вип. 36. С. 180-189. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2023-36-22>

In cites: Blizniuk V.V. (2023). Possibilities of using artificial intelligence in criminal proceedings in Ukraine. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series «Law»*, (36), P. 180-189. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2023-36-22> (in Ukrainian)

Постановка наукової проблеми.

Чи є доцільним та ефективним використання ШІ у кримінальному провадженні? При можливому запровадженні використання ШІ правоохоронними органами та судами, виникає проблема ефективного використання цих технологій у кримінальному провадженні.

При цьому потрібно ретельно вивчити можливості та обмеження штучного інтелекту в контексті правоохоронних дій, а також врахувати етичні та правові аспекти його потенційного застосування.

Важливо з'ясувати, як штучний інтелект може допомогти у виявленні злочинів, прогнозуванні злочинних подій та аналізі поведінки злочинців, але при цьому уникнути можливості спотворення результатів і порушення прав людини.

Таким чином, наукова проблема полягає у з'ясуванні оптимальних підходів до можливого використання штучного інтелекту в кримінальному провадженні з метою підвищення ефективності правоохоронних дій та забезпечення справедливості.

Актуальність обраної теми полягає в тому, що чинний Кримінальний Процесуальний Кодекс України не містить положень щодо забезпечення прав та свобод людини і громадянина під час застосування технологічних засобів, зокрема Штучного Інтелекту (ШІ). Відсутність концептуальних засад державної політики у галузі ШІ ускладнює створення та розвиток конкурентоспроможного та технологічного середовища в зазначених сферах діяльності. Обрана тема "Як штучний інтелект може використовуватись у кримінальному провадженні в Україні, можливі виклики" має високу актуальність у сучасному світі з кількох причин:

Зростання кількості кіберзлочинів: З розвитком технологій злочинці також адаптуються до нових можливостей. Кіберзлочинність стає все більшою загрозою, і правоохоронним органам потрібні інноваційні підходи, щоб виявляти, запобігати та розслідувати ці злочини.

Потреба у покращенні ефективності: Кримінальне провадження вимагає великих зусиль, ресурсів та часу. Застосування штучного інтелекту може допомогти автоматизувати деякі процеси, знизити навантаження на правоохоронців, прокурорів та суддів, та прискорити розслідування.

Збільшення обсягу даних: Сучасний світ характеризується величезним обсягом цифрових даних, таких як відео та аудіо записи, тексти, зображення тощо. Аналіз та обробка таких великих обсягів інформації стає важким завданням для людини, в свою чергу ШІ може набагато швидше та ефективніше опрацьовувати та використовувати великі обсяги інформації різних видів та мінімізувати ризики пов'язані з помилками які виходять з так званого людського фактору.

Розвиток технологій штучного інтелекту: Останні досягнення в галузі штучного інтелекту, зокрема машинного навчання та глибокого навчання, створюють нові можливості для використання цих технологій у кримінальному провадженні.

Етичні аспекти: Застосування штучного інтелекту в правоохоронних органах прокуратури та судах підносить проблеми етики, зокрема пов'язані з захистом приватності, впливом на права людини та можливістю системного спотворення судових рішень.

У зв'язку з цим, вивчення можливостей та обмежень використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні є важливим і актуальним напрямом досліджень для забезпечення ефективності правоохоронних дій, за-

безпечення справедливості та зменшення злочинності.

Гіпотеза: Можливе використання алгоритмів ШІ на різних стадіях кримінального провадження є доцільним та має позитивний вплив на суспільні відносини суб'єктів у сфері кримінального провадження. Можливе використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні сприяє підвищенню ефективності правоохоронних дій та забезпеченню більш точного виявлення злочинів, прогнозуванню злочинів та аналізу поведінки злочинців, але потребує ретельного врахування етичних та правових аспектів, щоб уникнути можливих негативних наслідків, пов'язаних з захистом приватності та прав людини.

Причини дослідження це наздоганання технологічного прогресу юриспруденцією. Опис прикладів можливого використання алгоритмів ШІ в кримінальному провадженні які мають зменшити негативний вплив людського фактору, автоматизувати виконання різноманітних задач, значно пришвидшити оброблення великих обсягів інформації.

На даний час все більше закордонних авторів звертають увагу на дослідження використання ШІ в кримінальному провадженні. Лідерами у використанні ШІ в сфері кримінального провадження є Китай, Великобританія та США. Українська юридична наука тільки починає свій шлях у сфері дослідження можливостей використання ШІ у сфері кримінального процесу.

Переважає більшість науковців які досліджують дане питання мають позитивне ставлення до використання ШІ у кримінальному процесі, але також наголошують на дотриманні певних рамок при такому використанні для того щоб основні права і свободи людини закріплені в міжнародних документах, конституціях та інших актах законодавства не були порушені.

У ході дослідження пропонується виявити ряд проблематичних аспектів, які значно впливають на ефективність правового регулювання використання ШІ у кримінальному провадженні.

Надати відповідні рекомендації з покращення чинного кримінального процесуального законодавства.

Для ефективного використання ШІ в кримінальному провадженні мають бути вирішені такі питання, проблеми:

1. Необхідно створити нормативно-правову базу, яка чітко регулюватиме використання Штучного Інтелекту (ШІ) у сфері кримінального провадження, оскільки в даний час

відсутнє відповідне нормативно-правове регулювання.

2. Необхідно провести аналіз методів та етичних аспектів функціонування Штучного Інтелекту (ШІ) в судовій системі, з метою визначення належних передумов його застосування.

3. Слід виявити провідні тенденції та можливості використання Штучного Інтелекту (ШІ) у системі кримінального правосуддя, щоб визначити їх потенціал та переваги.

4. Необхідно розробити механізм систематичного фіксування слідчих розшукових дій за допомогою Штучного Інтелекту (ШІ).

5. Потрібно провести дослідження процесуальних положень, що стосуються прокурорського нагляду та судового контролю за процедурою використання Штучного Інтелекту (ШІ), а також проаналізувати процедуру використання ШІ судом під час судового розгляду.

6. Необхідно провести аналіз міжнародного досвіду використання Штучного Інтелекту (ШІ) у протидії злочинності з метою впровадження кращих практик в Україні. Також необхідно прогнозувати та запропонувати шляхи подальшої нейтралізації ризиків для фундаментальних прав людини, пов'язаних з використанням технологій Штучного Інтелекту (ШІ) в роботі правоохоронних органів, прокуратури та суду.

Об'єктом дослідження є можлива інтеграція та використання технологій штучного інтелекту (ШІ) у системі кримінального провадження України.

Предметом дослідження є штучний інтелект та можливість його використання у кримінальному провадженні, це включає в себе опис ключових напрямків впровадження і використання штучного інтелекту в кримінальному провадженні, опис потенційних переваг і викликів.

Метою дослідження є наведення прикладів можливості та корисності застосування ШІ на різних стадіях кримінального провадження, які в майбутньому можуть бути втілені в реальність при наявності технологічних можливостей та нормативного закріплення процедури використання. Загальною метою дослідження є опис прикладів позитивного використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні, враховуючи етичні, правові та соціальні аспекти, а також ідентифікування можливостей та перешкод для успішного впровадження цих технологій у правоохоронному, прокурорському, та судовому секторі.

Задачами дослідження є:

- проаналізувати покращення які штучний інтелект може принести якщо його використовувати у кримінальному провадженні;

- проаналізувати можливі етичні наслідки використання штучного інтелекту в кримінальному провадженні;

- визначити провідні тенденції та можливості використання ШІ у кримінальному провадженні;

- проаналізувати можливі перешкоди які виникнуть при запровадженні ШІ у кримінальному провадженні.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект є відносно новим терміном для українського законодавця, тому в чинному законодавстві відсутнє регулювання цього поняття.

При цьому Україна вже почала робити перші кроки в сторону розвитку та регулювання штучного інтелекту. Так, Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2020 р. № 1556-р було схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні (далі – «Концепція»).

Згідно з Концепцією, штучний інтелект визначається як організована сукупність інформаційних технологій, які дозволяють виконувати складні комплексні завдання за допомогою системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань.

Іншими словами, штучний інтелект є програмним продуктом, який отримує запит, збирає та обробляє дані, а потім надає готове рішення.

Це рішення часто сприймається як результат роботи програми, яка виявляє інтелектуальну поведінку та працює подібно до людського мислення.

Оскільки штучний інтелект є програмним продуктом, подібним до комп'ютерної програми, то й правове регулювання штучного інтелекту може застосовуватися за аналогією з регулюванням комп'ютерної програми.

В Україні на сьогоднішній день регулювання комп'ютерної програми прирівнюється до літературного твору тобто є об'єктом інтелектуальної власності.

Основні принципи розвитку та використання штучного інтелекту (ШІ), які є обов'язковими для втілення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні і повністю відповідають принципам Організації економі-

чного співробітництва і розвитку в галузі штучного інтелекту, є такими:

- ШІ повинен приносити користь людям і планеті, сприяючи інклюзивному зростанню, сталому розвитку та добробуту;

- розробка і використання систем ШІ повинні відбуватися в рамках верховенства права, з урахуванням основних прав і свобод людини і громадянина та демократичних цінностей.

Використання таких систем повинно забезпечуватися відповідними гарантіями, включаючи можливість безперешкодного втручання людини у процес функціонування систем ШІ;

- забезпечення прозорості та відповідального розкриття інформації про системи ШІ;

- системи ШІ мають функціонувати безпечно та надійно на протязі усього їх життєвого циклу, а оцінка та управління потенційними ризиками має здійснюватися на постійній основі;

- організації та особи, які займаються розробкою, впровадженням або використанням системи ШІ, несуть відповідальність за їх належне функціонування відповідно до принципів які були зазначені вище.

Ідея залучення ШІ у сферу правосуддя підіймає й низку етичних питань. У 2018 році Європейська комісія з ефективності правосуддя Ради Європи прийняла вагомий міжнародний акт - Етичну хартію по використанню штучного інтелекту у судовій системі та її середовищі (англ. European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment).

Основною метою Хартії є підвищення ефективності та якості здійснення правосуддя шляхом опрацювання алгоритмами судових рішень і даних при дотриманні основних прав і свобод, які гарантуються, зокрема, ЄКПЛ й Конвенцією Ради Європи про захист персональних даних.

Етична хартія закріплює п'ять принципів щодо використання штучного інтелекту під час здійснення правосуддя:

• Принцип дотримання основних прав людини при використанні ШІ.

• Принцип недискримінації, а саме запобігання розвитку будь-якої дискримінації між окремими особами чи групами осіб.

• Принцип якості та безпеки, який стосується обробки судових рішень і даних у безпечному технологічному середовищі.

• Принцип "під контролем користувача" (under user control).

• Принцип прозорості, неупередженості та справедливості.

Технології штучного інтелекту вже досить широко застосовуються в сфері права та практичної юридичної діяльності. Наприклад, компанія JPMorgan вже у 2017 році оголосила про використання програмного забезпечення Contract Intelligence, яке за декілька секунд може проаналізувати юридичні документи, що раніше вимагали 360 тисяч годин робочого часу. Проте на даному етапі алгоритми не можуть цілком замінити людей – вони здатні лише допомагати їм, надаючи більше інформації для ухвалення рішень. У всіх сферах, де потрібні стандартні дії, штучний інтелект активно замінює юристів-людей, заощаджуючи їхній час й енергію для виконання більш креативних завдань.

На штучний інтелект покладають сподівання в тому, щоб допомогти покращити судову практику: виявляти типові правові ситуації, розробляти алгоритми дій (наприклад, визначитися з гарантійним строком або строком давності, встановити вид порушення суб'єктивних прав і свобод, обрати спосіб захисту тощо), зіставляти зі зразком (судовим прецедентом), абстрагуватися від обставин, фактів, документів, речей та інших доказів, які не мають відношення до предмета розгляду, не охоплені предметом спору або не відображають обраний позивачем спосіб захисту, або не передбачені відповідною нормою матеріального права, на котру посилається позивач, виявляти нетипову поведінку суду за звичайних умов, так звані «аномальні» судові рішення, обробляти значний обсяг інформації, готувати проекти судових рішень тощо.

Юридично та фактично можливими й релевантними напрямками та формами залучення технологій штучного інтелекту в юридичній практиці, зокрема в судочинстві, є такі: інформаційно-документальне забезпечення юридичної практики, що включає автоматизовану інтелектуальну класифікацію юридичних документів, формування та документальне ведення справ, вироблення завдяки використанню технологій штучного інтелекту проектів розв'язання різних правових проблем завдяки залученню й аналізу баз даних; інтелектуальне експертно-аналітичне забезпечення юридичної практики шляхом зіставлення технологіями штучного інтелекту норм права, порівняння нормативно-правових актів з метою визначення їх ієрархії, встановлення норм й актів вищої юридичної сили з тих, що зіставляються; генерація та видача експертних оцінок у межах судової експертизи або думки фахівця (застосування баз знань, електронних експертних систем, автоматизованих систем підтримки

правових рішень на підставі штучного інтелекту); сприяння ухваленню рішень у межах значних обсягів неоднорідних завдань у складних умовах невизначеності, на підставі неточної, недостатньої чи нечітко структурованої інформації.

Хоч на даний час використання ШІ вже має багато позитивних аспектів для його використання в юридичній практиці, в тому числі і судами однак, з позицій розробників роботи залишаються машинами, створеними людиною: ШІ може інтерполювати наявне знання, але не може його екстраполювати, щоб створити нове знання. Зіткнувшись з новою ситуацією, ШІ зазвичай намагається вирішити її, виходячи з присутніх знань, замість того, щоб придумати щось нове. Чи залишаться алгоритми ШІ на такому рівні функціональності або поступово будуть наближатись до рівня людського мислення ми зможемо побачити лише в майбутньому.

На даний момент, в Україні спостерігається доволі низький рівень інвестицій в розробку технологій та алгоритмів ШІ.

Створення технологій ШІ в поліцейській сфері передбачає необхідність розробки відповідного законодавства та державних програм для підтримки їх розвитку.

Серед ключових напрямків впровадження та використання технологій ШІ у кримінальному провадженні можна виділити наступні:

- системи автономного пошуку злочинців можуть використовуватись для різних завдань, наприклад: штучний інтелект може допомогти в ідентифікації підозрюваних за допомогою розпізнавання обличчя та інших особливих ознак зовнішності особи і зіставлення їх з базами даних, може бути задіяний в автоматизації аналізу доказів, включаючи зіставлення відбитків пальців, аналіз ДНК і експертизу документів та в проведенні інших експертиз, тощо;

- системи автономної навігації для роботів та дронів. Вже відомі випадки коли використання дронів органами поліції призвело до позитивних результатів у викритті злочинних дій зловмисників, дрони мають більшу мобільність і їм набагато легше потрапляти в віддалені або труднодоступні місця зумовлені ландшафтом місцевості. Запровадження використання алгоритму ШІ який би міг керувати дронами та здійснювати за допомогою дронів патрулювання місцевості, фіксувати та надсилати сигнали до працівників правоохоронних органів щодо можливих правопорушень, може значно полегшити роботу патрульної поліції та інших правоохоронців;

- ШІ може бути залучений для створення системи картографії та створення відповідної інфраструктури, наприклад: візуалізація даних про злочинність на картах може допомогти правоохоронним органам визначати райони з високим рівнем злочинності та відповідно розподіляти ресурси, штучний інтелект може допомогти в реконструюванні місць злочинів і події на основі географічних даних, картографія на основі штучного інтелекту може допомогти знаходити зниклих осіб і координувати пошукові дії, просторовий аналіз може допомогти правоохоронним органам збирати розвідувальну інформацію про злочинні організації та їх діяльність;

- системи збору та аналізу інформації, у тому числі з можливістю автоматичного виокремлення інформації, що становить інтерес «слабких сигналів», які самостійного інтересу не становлять, але розкриваються в контексті іншої інформації; виділення «аномалій» для наступного розгляду; надання передбачення поведінки злочинця. У кримінальних розслідуваннях ці слабкі сигнали можуть включати, здавалося б, непомітні деталі в свідченнях свідків або невраховані дані.

Системи на основі штучного інтелекту відмінно розпізнають ці тонкощі та привертають увагу до потенційних зв'язків, які інакше могли б залишитися непоміченими. Системи збору та аналізу інформації також можуть відігравати ключову роль у виявленні аномалій. Їх можна навчити розпізнавати відхилення від встановлених шаблонів або норм у даних. У контексті кримінальних розслідувань аномалії можуть вказувати на підозрілу діяльність, шахрайство або незвичні моделі, які вимагають подальшої перевірки. Наприклад, ці системи можуть виявляти фінансові операції, які не відповідають відомій фінансовій історії особи, що сигналізує про можливі фінансові злочини;

- системи аналізу/розвідки з відкритих джерел потенційного злочинця (соціальні мережі, форуми тощо), які також можуть використовуватись для проведення оцінки вразливості правоохоронних органів, виявлення витоків інформації та їх мінімізації. Системи аналізу/розвідки можуть чудово справлятися з систематичним збором та аналізом інформації з відкритих джерел, таких як соціальні мережі, онлайн-форуми, блоги, статті з новин та інші загальнодоступні платформи. Ця можливість дозволяє правоохоронним органам контролювати цифровий слід виявлених злочинців, відстежуючи їх онлайн-діяльність та потенційні загрози. Такі системи можуть відігравати значну роль у моніторингу поширення конфіден-

ційної інформації, пов'язаної з поточними розслідуваннями або секретними операціями. Вони можуть швидко виявляти несанкціоноване розголошення та сповіщати відповідні органи, що дозволяє швидко реагувати, щоб стримувати та мінімізувати потенційну шкоду;

- системи протидії кіберзагрозам, засновані на застосуванні технологій ШІ, у тому числі, таких, що дозволяють швидко виявити кібератаки. Такі системи мають здатність попередньо сканувати вхідні дані або файли перед тим, як вони потраплять у мережу чи систему. Завдяки розширеному аналізу загроз і аналізу на основі сигнатур алгоритми ШІ можуть ідентифікувати відомий зловмисний код, зловмисне програмне забезпечення або спроби фішингу. Перехоплюючи загрози на цій стадії, система запобігає досягненню потенційно шкідливого вмісту передбачуваної цілі, значно знижуючи ризик зараження або компрометації. Системи боротьби з кібернетичними загрозами, що засновані на технологіях штучного інтелекту, можуть стати значним кроком вперед у поточній боротьбі з кібератаками. Їхній багатогранний підхід включає швидке виявлення загроз, попереднє сканування для запобігання проникненню, уникнення зловмисного коду та зосередження на моделях поведінки, а не на конкретних сигнатурах коду. Ці системи не тільки підвищують стійкість мереж і систем, але й дають змогу командам із кібербезпеки бути на крок попереду кіберсупротивників. Оскільки обсяг кіберзагроз продовжує розвиватися і з кожним роком з'являються все нові і нові інструменти та методи таких загроз, залучення алгоритмів ШІ для підтримки цілісності та безпеки цифрових середовищ буде мати вагомий вклад;

- системи перевірки кадрових правоохоронців і кандидатів у правоохоронні органи на основі аналізу відкритих джерел та соцмереж на предмет ставлення до держави-агресора, фактів, що свідчать про зв'язок з представниками силових структур останньої, расизму, впливу ворожої пропаганди, надмірної жорстокості. Вміння виявляти зв'язки між правоохоронцями та представниками іноземних силових структур – ще один важливий аспект перевірки кадрів. Ці зв'язки можуть викликати занепокоєння щодо потенційного конфлікту інтересів або вразливості безпеки. Аналіз онлайн-взаємодій і приналежності може допомогти точно визначити такі асоціації, дозволяючи відповідним органам оцінити їхній вплив на придатність правоохоронця до своєї ролі. Системи перевірки персоналу також перевіряють поведінку людини в Інтернеті на наявність

ознак расизму, дискримінації чи упередженого ставлення. Виявлення ворожих висловлювань, дискримінаційних зауважень або зв'язків з екстремістськими групами має вирішальне значення для сприяння різноманіттю, справедливості та включеності в правоохоронні органи. Такі перевірки спрямовані на відсіювання осіб, переконання яких можуть загрожувати чесній та неупередженій поліцейській діяльності. Вплив ворожої пропаганди може бути підступним, потенційно впливаючи на судження та лояльність правоохоронних органів. Системи перевірки персоналу також можуть оцінювати онлайн-вплив ворожої пропаганди, ідентифікуючи осіб, які можуть бути чутливими до дезінформації або радикалізації. Своєчасне втручання може запобігти проникненню шкідливих ідеологій у лави правоохоронних органів. Забезпечення того, щоб співробітники правоохоронних органів не проявляли надмірної жорстокості та не зловживали владою, має першочергове значення для збереження суспільної довіри. Ці системи перевірки можуть аналізувати минулу поведінку в Інтернеті, включно з публікаціями, фотографіями та коментарями, щоб виявити ознаки надмірної агресії чи жорстокого поведіння. Цей проактивний підхід допомагає виявити осіб, які можуть бути схильні до неправомірної поведінки.;

- системи передбачення злочинів можуть розробляти прогностичні моделі шляхом аналізу історичних даних про злочини, активність в соціальних мережах та іншої відповідної інформації. Ці моделі можуть прогнозувати тенденції, визначати потенційні осередки злочинності та навіть оцінювати ймовірність конкретних злочинних дій, що відбуваються в певній місцевості чи в певний період часу. Правоохоронні органи можуть використовувати цю інформацію для проактивного запобігання злочинності та розподілу ресурсів. Але при застосуванні таких заходів слід враховувати фактор можливої недосконалої моделі і приймати такі прогнози та передбачення тільки в якості допоміжних фактів які потім мають бути перевірені і підтримані більш значущими доказами та аргументами.

У статті 6 Європейській конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – ЄКПЛ, Конвенція) закріплене право розгляду судових справ незалежним і безстороннім судом. Однак, стаття 6 та коментарі до неї не містять прямої заборони щодо використання ШІ, і в них не вказано, що правосуддя може бути здійснене лише суддею-людиною. До цього часу не існує практики

Європейського суду з прав людини, що б стосувалася порушення статті 6 Конвенції через використання ШІ при прийнятті рішень. Національне право деталізує норму Конвенції у статті 127 Конституції України, де закріплені положення про те, що правосуддя здійснюють судді та судову владу покладено саме на них. Отже, хоча штучний інтелект не може замінити суддів, але це не заважає оптимізувати роботу судді та суду за допомогою залучення штучного інтелекту.

Основною умовою впровадження штучного інтелекту (ШІ) в Україні є запуск єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС). Загалом, ця система передбачає повністю без паперове діловодство за допомогою електронного цифрового підпису та електронного документообігу, створення особистих кабінетів для виконання будь-яких процесуальних дій, вдосконалення єдиного державного реєстру судових рішень шляхом додавання системи гіперпосилань на правові позиції Верховного Суду. Це дозволить алгоритмам підібрати актуальне до конкретної справи рішення Верховного Суду та зробити чернетку рішення без участі людини. В майбутньому, вирішення незначних спорів за допомогою алгоритмів штучного інтелекту що будуть працювати в режимі онлайн може стати реальністю, що значно зменшить навантаження на судові установи.

Наразі, в тестовому режимі діє підсистема "Електронний суд", яка дозволяє особисто подавати повний перелік позовів, стежити за ходом справи, вносити процесуальні документи, оплачувати судовий збір та контролювати надходження позовів проти себе. Всі ці дії можуть бути виконані онлайн.

Однак, повне впровадження єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) — це завдання, яке не може бути виконано швидко та потребує великих фінансових забезпечень. Наразі, лише в обмеженій кількості судів працюють певні модулі, тому електронні позови все ще доводиться дублювати у паперовій формі. Проте, з активною політикою уряду щодо цифрової трансформації, можна зробити припущення що розвиток в цій сфері та подальше вдосконалення роботи українських судів яке буде забезпечувати ефективність і прозорість процесів ми зможемо побачити в найближчі десятиліття.

Наразі, можна запропонувати такі гіпотетичні напрями розвитку та вдосконалення діючого кримінального процесуального законодавства, що стосуються використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні:

1) Включення в чинне законодавство правового регулювання використання штучного інтелекту в кримінальному провадженні, спільно з використанням передових інформаційних технологій, наприклад, здійснення покращення виконання рутинних та типових процедур і дій, таких як надання допомоги у складанні кримінально-процесуальних документів слідчими, прокурорами та суддями, аналізу великих об'ємів інформації та виконання інших цілей передбачених напрямками впровадження ШІ перелічених вище.

2) Закріплення у чинній нормативній базі правового регулювання використання у кримінальному провадженні ШІ в контексті покращення судової практики, а саме: виявляти типові правові ситуації, розробляти алгоритми дій, зіставляти зі зразком (судовим прецедентом), абстрагуватися від обставин, фактів, документів, речей та інших доказів, які не мають відношення до предмета розгляду, не охоплені предметом спору або не відображають обраний позивачем спосіб захисту, або не передбачені відповідною нормою матеріального права, на котру посилається позивач, виявляти нетипову поведінку суду за звичайних умов, так звані «аномальні» судові рішення, обробляти значний обсяг інформації, тощо.

3) Закріплення у чинній нормативно-правовій базі правових підстав використання ШІ для пошуку доказів, проведення експертиз, збирання фактичних даних для використання їх як доказової бази при розгляді кримінального провадження судом. Найбільш складними є науково-технічні, соціально-економічні і правові аспекти цієї проблеми, що поєднані з необхідністю залучення до її розробки спеціалістів різних галузей знань.

4) Закріплення у чинній нормативно-правовій базі правових підстав використання ШІ суддями при розгляді судових справ, допомоги винесення вироків суддями на основі аналізу зібраних доказів та фактичних даних та аналізу схожих судових справ які розглядалися в минулому.

Ефективність цього використання залежить від наявності розробки як власне технічних засобів, методик їх застосування, так і правового регулювання даної сфери суспільних відносин.

Окрему увагу хочеться приділити проблемам/викликам різного характеру, які наша держава має вирішити для того щоб запровадити використання штучного інтелекту в кримінальному провадженні, серед них:

Відсутність чітко визначеної системи для інтеграції ШІ:

Україні може бракувати необхідної інфраструктури та систем для підтримки плавної інтеграції технологій ШІ. Створення надійної технологічної структури, здатної працювати з алгоритмами штучного інтелекту, є складним завданням, яке потребує значних інвестицій і досвіду.

Недостатня підготовка персоналу:

Для ефективного використання штучного інтелекту необхідна спеціалісти які навчені розуміти, працювати з системами штучного інтелекту та керувати ними. Відсутність спеціалістів з необхідними навичками та знаннями може перешкодити успішному впровадженню та використанню інструментів штучного інтелекту в кримінальному судочинстві.

Правові та етичні основи:

Використання штучного інтелекту в кримінальному судочинстві вимагає чітких правових та етичних рамок для вирішення таких питань, як конфіденційність, захист даних, упередженість, підзвітність і прозорість. Україні може знадобитися адаптувати або створити законодавство для регулювання використання алгоритмів штучного інтелекту, одночасно захищаючи громадянські свободи.

Якість і доступність даних:

Алгоритми ШІ значною мірою покладаються на дані для навчання та прийняття рішень. Забезпечення якості, наявності та доступності відповідних даних може бути серйозною проблемою. Україна може зіткнутися з проблемами, пов'язаними з накопиченням даних, застарілими записами та фрагментованими джерелами даних.

Упередженість і справедливість:

Під час тренувань алгоритмів на доступних даних системи штучного інтелекту можуть успадковувати упередження, наявні в навчальних даних, що може закріпити або посилити існуючу нерівність у системі кримінального правосуддя. Необхідно докласти зусиль, щоб пом'якшити упередженість і забезпечити справедливість у рішеннях, керованих ШІ.

Обмежені ресурси:

Впровадження систем ШІ часто вимагає значних фінансових і людських ресурсів. Україна може зіткнутися з бюджетними обмеженнями, через що буде складно інвестувати в необхідні технології, інфраструктуру та персонал.

Громадська довіра та прийняття:

Переконання громадськості та зацікавлених сторін у перевагах і безпеці штучного інтелекту в кримінальному судочинстві має значне значення. Зміцнення довіри та вирішення проблем щодо стеження, конфіденцій-

ності та потенціалу автоматизації для заміни людського судження є постійними проблемами.

Сумісність і обмін даними:

Співпраця та обмін даними між різними відомствами в системі кримінального правосуддя є важливими для ефективного розгортання ШІ. Забезпечення сумісності та співпраці може бути складним процесом через відсутність на даний час однієї об'єднаної системи як такої.

Безпека даних і конфіденційність:

Захист конфіденційних даних, які використовуються в системах ШІ, має важливе значення. Україна має розробити надійні заходи безпеки даних і захисту конфіденційності, щоб запобігти витоку чи зловживанню даними.

Вирішення цих проблем має вирішальне значення для реалізації повного потенціалу ШІ в українській системі кримінального правосуддя. Для подолання цих перешкод і забезпечення того, щоб штучний інтелект підвищував справедливість, ефективність і результативність системи кримінального правосуддя, дотримуючись основних прав і цінностей, знадобляться скоординовані зусилля за участю уряду, правоохоронних органів, приватного сектору та громадськості.

Висновки. Майбутнє кримінального провадження, безумовно, за технологіями й автоматизацією судових процесів. Так, у штучного інтелекту є величезний потенціал прискорити процес обробки даних, розвантажити роботу судів, працівників правоохоронних органів, прокурорів та зробити її ефективною. Однак, є багато викликів які наша держава має витримати і запровадити багато реформ для того щоб використання штучного інтелекту приносило саме користь а не шкоду. Також дуже важливим при використанні ШІ є дотримання фундаментальних принципів, таких як верховенство права, недискримінація, неупередженість, справедливість, безпека та інші.

Для світового співтовариства питання впровадження штучного інтелекту в правосудді наразі залишається дискусійним та супроводжується різними підходами від активного використання штучного інтелекту при вирішенні різних категорій спорів (спори у сфері авторського права, господарські спори) до встановлення кримінальної відповідальності за допомогою використання алгоритмів штучного інтелекту так і для прогнозування судових рішень. Національне законодавство не передбачає можливості заміни судді алгоритмом, однак можливим є обговорення часткового залучення ШІ до судової системи в якості ін-

струменту який буде допомагати суддям примати рішення.

Застосування штучного інтелекту в кримінальному провадженні є актуальною та перспективною темою, що відкриває нові можливості для підвищення ефективності правоохоронних дій та боротьби зі злочинністю. В дослідженні описані різноманітні приклади можливого використання штучного інтелекту, правоохоронними органами та органами прокуратури.

Наведені приклади показують що алгоритми ШІ можуть сприяти більш швидкому та ефективному виявленню та розслідуванню злочинів, прогнозувати злочинні події та аналізувати поведінку злочинців, а також можуть позитивно вплинути на швидкість та неупередженість судового розгляду справ.

Проте, використання штучного інтелекту в кримінальному провадженні вимагає пильної уваги до етичних та правових аспектів. Захист приватності даних, уникнення системного спотворення рішень та врахування прав людини є критичними аспектами, які потребують рете-

льного розгляду при впровадженні таких технологій.

Дослідження підкреслило, що успішне впровадження штучного інтелекту в правоохоронних органах потребує співпраці між технічними та правовими експертами, а також підтримки від суспільства та законодавства. Наукова спільнота, державні органи, ІТ та юридична бізнес спільнота а також громадські організації повинні спільно працювати для розробки системи алгоритмів, баз даних, законодавства, стандартів, які будуть гарантувати відповідність застосування штучного інтелекту принципам етики, справедливості та прав людини.

У підсумку, використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні може стати потужним інструментом для покращення безпеки суспільства, проте необхідно здійснити багато кроків як технічного так і правового характеру а також розробити адекватні політики, щоб забезпечити ефективне та етичне використання цих технологій у правоохоронних діях та судовому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кабінет міністрів України. Розпорядження, від 2 грудня 2020 р. № 1556-р Київ, Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#n8>
2. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and their environment, Adopted at the 31st plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 3-4 December 2018). URL: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>
3. Завальний А. М. Інновації юридичної освіти: осмислення, виклики, перспективи. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2018. № 4 (109). С. 113–132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknvvs_2018_4_11
4. Радутний О. Е. Юридична освіта та сфера надання правових послуг в контексті штучного інтелекту. *Інформація і право*. 2019. № 2(29). С. 40–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2019_2_7
5. Павленко Ж. О. Межі можливого і допустимого і допустимого підході до правового знання. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2020. Т. 1. № 44. С. 132–146. (Серія «Філософія, філософія права, політологія, соціологія»). DOI: <https://doi.org/10.21564/2075-7190.44.195917>
6. Василенко М.Д., Слатвінська В.М., Штучний інтелект в судовій практиці: особливості та його можливості (міжгалузеве дослідження). *Право і суспільство*. 2022. С. 271–278. URL: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.4.39>
7. Шевчук Т.А., Свистун Я.В. Використання штучного інтелекту у протидії злочинності. *Вісник Кримінологічної Асоціації України*. 2021. С. 128–134. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/26d850e6-49ce-4cc6-bf59-a0f14b6b4d40/content>
8. Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (ЄСІТС) «Електронний суд». URL: [https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Єдина_судова_інформаційнотелекомунікаційна_система_\(ЄСІТС\)_-_\"Електронний_суд\"](https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Єдина_судова_інформаційнотелекомунікаційна_система_(ЄСІТС)_-_\)

Стаття надійшла до редакції 01.10.2023

Стаття рекомендована до друку 10.11.2023

V.V. BLIZNIUK

PhD student, Faculty of Law

E-mail: vlad.bliznuk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2484-7364>

V. N. Karazin Kharkiv National University

Kharkiv, 61022, Svobody square, 4

POSSIBILITIES OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS IN UKRAINE

ANNOTATION. In this article, the author considers the expediency of using of Artificial Intelligence in criminal justice, evaluates the impact of using this technology and describes possible problems that may arise with such application and suggests ways to solve them.

With the growing use of digital technologies in today's world, artificial intelligence (AI) is becoming increasingly relevant for solving various social and scientific problems, including law enforcement sphere. The article examines the topic of possibility of using artificial intelligence in criminal proceedings and its potential impact on increasing the effectiveness of law enforcement and fighting crime.

Starting with an overview of current advances in the field of artificial intelligence, the article analyzes the possibilities of applying machine learning, deep learning and analysis of large volumes of data to automate some stages of criminal investigation. Also, the possibility of using artificial intelligence to detect crimes, predict crimes and analyze the behavior of criminals is being considered.

The article examines the ethical and legal aspects of the use of artificial intelligence in criminal proceedings, such as data privacy, protection against injustice and the impact on human rights. Attention is also drawn to the importance of developing algorithms that will be fair and neutral in order to avoid distorting the results of the analysis.

In conclusion, the article highlights the potential benefits and challenges of using artificial intelligence in criminal proceedings and provides recommendations regarding the optimal implementation of such technologies in law enforcement agencies and courts to ensure efficiency, fairness and respect for human rights.

KEY WORDS. *Artificial intelligence, criminal proceedings, police, court, sustainability, human rights, ethics.*

REFERENCES

1. Cabinet of Ministers of Ukraine. Order dated December 2, 2020 No. 1556-p Kyiv, On the approval of the Concept for the Development of Artificial Intelligence in Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#n8> (in Ukrainian).
2. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and their environment. Adopted at the 31st plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 3-4 December 2018). URL: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>
3. Zavalnyi A. M. Innovations of legal education: understanding, challenges, prospects. *Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*. 2018. № 4 (109). P. 113–132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknvvs_2018_4_11/ (in Ukrainian).
4. Radutny O.E. Legal education and the scope of legal services in the context of artificial intelligence. *Information and law*. 2019. № 2(29). P. 40–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2019_2_7 (in Ukrainian)
5. Pavlenko Zh. O. Limits of the possible and permissible in the technological approach to legal knowledge. *Bulletin of the National University of Law named after Yaroslav the Wise*. 2020. T. 1. № 44. P. 132–146. (Series "Philosophy, philosophy of law, political science, sociology"). doi: <https://doi.org/10.21564/2075-7190.44.195917> (in Ukrainian).
6. Vasylenko M.D., Slatvinska V.M. Artificial intelligence in judicial practice: features and its possibilities (interdisciplinary research). *Law and Society*. 2022. P. 271-278. URL: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.4.39/> (in Ukrainian).
7. Shevchuk T.A., Svistun Ya.V., The use of artificial intelligence in combating crime. *Bulletin of the Criminological Association of Ukraine*. 2021. P. 128-134. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/26d850e6-49ce-4cc6-bf59-a0f14b6b4d40/content/> (in Ukrainian).
8. Unified judicial information and telecommunication system (UJITS) - "Electronic court". URL: [https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Єдина_судова_інформаційно-телекомунікаційна_система_\(ЄСІТС\)_-_"Електронний_суд"/](https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Єдина_судова_інформаційно-телекомунікаційна_система_(ЄСІТС)_-_) (in Ukrainian).

The article was received by the editors 01.10.2023

The article is recommended for printing 10.11.2023